

Балдинюк Олена

к. пед. н., доц. кафедри соціальної педагогіки

та соціальної роботи

Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини

АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Дитинство – найважливіший період в житті людини. Кожна дитина має право на захист та на особливу допомогу з боку нашої держави.

Право дитини на сім'ю закріплене в Конвенції ООН про права дитини, в Законах України «Про охорону дитинства» (2001 р.), «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (13 січня 2005 р.), Постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю» (від 26 квітня 2002 р.), та «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу» (від 26 квітня 2002 р.) та ін.

У Законі України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 року (стаття 1) виділяються наступні форми влаштування дітей: встановлення опіки, усиновлення, піклування, передача дитини до закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу [1].

Ратифікуючи Конвенцію ООН про права дитини (27 вересня 1991 р.) наша держава визнала важливість та необхідність усиновлення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, такі діти мають право на особливе піклування та допомогу.

Однією з форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є усиновлення.

При здійсненні усиновлення необхідно дотримуватись ряду обов'язкових умов: 1) усиновлення допускається щодо неповнолітніх осіб; 2) усиновлення

може бути здійснено лише в інтересах дитини; 3) дотримання вимог, що пред'являються до осіб, які бажають бути усиновителями; 4) отримання згоди на усиновлення від осіб, визначених законом; 5) отримання висновку компетентних органів про доцільність усиновлення; 6) встановлений законом судовий порядок по розгляду справ про усиновлення [2: 228].

Наступною формою, яка забезпечує дітям–сиротам та дітям, позбавленим, батьківського піклування, можливість перебування в сім'ї є опіка та піклування. Опіка встановлюється над дитиною, яка не досягла 14 років, а піклування над дитиною від 14 до 18 років органами опіки та піклування або судом. Принципова різниця між опікою і піклуванням визначена тим, що дитина віком до 14 років має часткову цивільну дієздатність, і опікун здійснює захист прав та інтересів такої дитини від її імені. У віці від 14 до 18 років (неповнолітня особа) дитина набуває неповної цивільної дієздатності, що передбачає розширення її прав – можливість самостійно розпоряджатися особистими доходами, результатами інтелектуальної, творчої діяльності, здійснювати інші фінансові операції за наявності згоди батьків або піклувальників. Більша самостійність вихованця визначає відмінність правової діяльності опікунів та піклувальників [5].

Сьогодні національна політика в Україні орієнтована на розвиток і підтримку альтернативних форм виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Прикладом цього є дитячий будинок сімейного типу та прийомна сім'я.

У статті 256-1 Сімейного кодексу України «прийомна сім'я» – сім'я, добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [4].

Сім'я отримує статус «прийомної» на підставі рішення місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який приймає рішення про її створення, укладається договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї на виховання та спільне проживання, який визначає права та обов'язки обох сторін. Прийомні батьки влаштовують дитину на власну житлову площу, ніяких

пільг щодо поліпшення житлових умов при оформленні прийомної сім'ї законодавством не передбачено.

Згідно статті 256-5 «дитячий будинок сімейного типу» – окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває в шлюбі, для забезпечення сімейним вихованням та спільного проживання не менше п'яти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування [4].

Метою створення дитячого будинку сімейного типу є забезпечення належних умов для виховання в сімейному оточенні дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Особи, які беруть на себе зобов'язання щодо дітей, набувають статусу батьків-вихователів. Діти, які влаштовуються до дитячого будинку сімейного типу, є вихованцями і не втрачають статусу дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування.

Обов'язковою умовою створення дитячого будинку є проходження батьками-вихователями курсу підготовки для кандидатів на створення прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, проведення якого забезпечують обласні центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді [5].

Відмінність прийомної сім'ї від дитячого будинку сімейного типу в тому, що прийомні діти влаштовуються на житлову площу прийомних батьків.

Відмінність прийомної сім'ї від будинку сімейного типу полягає: 1) у кількості вихованців (приймна сім'я – не більше чотирьох; ДБСТ – не менше п'яти дітей сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування); 2) у прийомній сім'ї особи, які взяли дітей на виховання називають прийомними батьками; у дитячому будинку сімейного типу – батьками-вихователями [3].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 року № 2342-IV. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

2. Кушніренко Ю. М. Законодавчі вимоги до кандидатів в усиновлювачі та згода на усиновлення – обов'язкові умови його здійснення // Наука і правоохорона, 2013. – № 2(20). – С. 227-231.

3. Ромовська З. В. Українське сімейне право. Академічний курс / З. В. Ромовська [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/470-ukranske-smeyne-pravo-romovska-3v.html>

4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.

5. Харченко Ю. П. Особливості функціонування сімейних форм виховання в Україні // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – № 1. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=81>